

CZU 343.54-055.2

DOI 10.5281/zenodo.6220973

ELIMINAREA VIOLENȚEI FAȚĂ DE FEMEI

Mariana PAVLENCU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Vitalie COSTIȘANU,
doctorand

Violența împotriva femeilor și a fetelor sau violența bazată pe gen este o pandemie globală care afectează nu numai victimele acesteia, dar și dezvoltarea societăților și țărilor întregi. Violența afectează un număr mare de femei și fete, manifestându-se sub mai multe forme, inclusiv violența fizică, sexuală, psihologică și economică, și apărând în diferite contexte din sfera publică și privată. Violența într-o relație sau violența în cupluri este cea mai frecventă formă de violență cu care se confruntă femeile. Cele mai multe victime și supraviețuitoare se confruntă cu mai mult de o formă de violență.

Femeile și fetele sunt expuse cel mai mult riscului de violență sexuală în fazele incipiente ale unui conflict, atunci când comunitățile sunt perturbate, când populațiile sunt mobile, iar sistemele de protecție nu sunt pe deplin funcționale. În fazele ulterioare ale unui conflict și în timpul reabilitării și recuperării, femeile devin adesea victime ale altor forme de violență, cum ar fi traficul de ființe umane, crimele de onoare sau diferite forme de violență conjugală.

Cuvinte-cheie: violență, femei, gen, afect, victime, supraviețuitoare, discriminare.

ELIMINATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN

Mariana PAVLENCU,
PhD, Associate Professor

Vitalie COSTIȘANU,
PhD student

Violence against women and girls or gender-based violence is a global pandemic affecting not only its victims, but also the development of societies and entire countries. Violence affects a large number of women and girls, manifesting itself in many forms – including physical, sexual, psychological and economic violence – and appearing in different contexts in the public and private spheres. Violence in a relationship or violence in couples is the most common form of violence women face. Most victims and survivors face more than one form of violence.

Women and girls are most exposed to the risk of sexual violence in the early stages of conflict, when communities are disturbed, when populations are mobile, and protection systems are not fully functional. In the later stages of a conflict and during rehabilitation and recovery, women often become victims of other forms of violence, such as trafficking in human beings, honor killings or different forms of spousal violence.

Keywords: violence, women, gender, affection, victims, survivors, discrimination.

Introducere. Dintotdeauna, violența a fost parte a existenței societății umane din cele mai vechi timpuri iar impactul acesteia poate fi văzut peste tot în lume. Conform estimărilor Organizației Mondiale a Sănătății, în fiecare an, mai mult de un milion de persoane își pierd viața în urma actelor de violență [1].

Fenomenul violenței, inclusiv al violenței domestice nu are origine etnică, nu cunoaște limite de vârstă sau frontiere geografice, constituind o problemă la nivel internațional. Violența domestică a început să fie cercetată relativ târziu. Fenomenul a fost prezentat public în Statele Unite ale Americii și în Europa Occidentală drept o problemă generală gravă a societății abia în ultimele trei decenii ale secolului al XX-lea. Anii '90 au recunoscut violența domestică drept o încălcare a drepturilor omului [2].

Materiale și metode aplicate. În procesul realizării cercetării date, au fost utilizate numeroase metode de cercetare științifică, cum ar fi: analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă, sinteza și clasificarea. Materialele folosite sunt: doctrina juridică națională și internațională, literatura de specialitate, legislația națională și internațională cât și publicațiile savanților din domeniu.

În prezent, violența în familie rămâne a fi o problemă răspândită și larg întâlnită în societatea noastră. În scopul diminuării cazurilor de violență în familie, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, se întreprind diverse măsuri de prevenire și combatere a acestui fenomen. Numeroase studii și statistici ne demonstrează că violența în familie nu este caracteristică unei singure culturi sau religii, ci, dimpotrivă, violența în familie există în țări cu diferite sisteme sociale, economice, culturale și politice. CEDO în nenumărate hotărâri a condamnat diverse state în cazurile de violență în familie elucidând acele principii pe care statele ar trebui să le respecte și de care ar trebui să țină cont la identificarea și examinarea cazurilor de violență în familie.

Alături de fenomenul violenței în fa-

milie se dezvoltă un nou fenomen și anume violența împotriva femeilor care constituie o preocupare astăzi atât la nivel mondial, cât și național.

Scopul principal al articolului constituie combaterea și eliminarea discriminării violenței împotriva femeii care servește obiect de reglementare al multor acte internaționale și europene.

Primul document obligatoriu din punct de vedere juridic la nivel European pentru prevenirea, investigarea și pedepsirea actelor de violență împotriva femeilor este *Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor* adoptată la Istanbul la 11 mai 2011 [3]. Fiind un obiectiv strategic important al comunității internaționale, subiectul eliminării violenței împotriva femeilor s-a regăsit și în agenda reuniunii din 2013 a Consiliului Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite.

Rezultate obținute și discuții. Convenția sus-nominalizată obligă statele membre să instituie mecanisme eficiente de prevenire, eliminare sau cel puțin reducere a violenței față de femei și a violenței domestice. Astfel, statele membre sunt obligate să adopte măsuri necesare pentru elaborarea politicilor naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței domestice, alocând resurse financiare și umane necesare implementării adecvate a acestor politici.

Astfel și în Republica Moldova observăm că statul depune eforturi privind alinierea la standardele internaționale de promovare a egalității de șanse între bărbați și femei, prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie. Sunt aprobate mai multe documente de politici. Printre acestea se numără: *Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați pe anii 2017-2021*, *Strategia națională cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru perioada 2018-2023*, *Strategia națională pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane pentru perioada 2018-2023*, precum

și alte strategii sectoriale (sănătate, ocuparea forței de muncă, protecția socială, securitate, protecția copilului etc.). Adoptarea Strategiei este un pas important care arată angajamentul Guvernului în abordarea acestei grave încălcări a drepturilor omului – violența față de femei. Este salutar faptul că Strategia a fost adoptată în urma numeroaselor consultări, inclusiv cu organizațiile societății civile și cu femeile supraviețuitoare ale violenței, strategia fiind concentrată pe informarea publicului larg cu privire la gravitatea acestui fenomen, promovarea toleranței zero față de toate formele de violență, combaterea stereotipurilor și prejudecăților de gen.

Începând cu anul 2018, Guvernul implementează Programul Național de Implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind *Femeile, Pacea și Securitatea pentru anii 2018-2021*. În ultimii cinci ani, cu sprijinul societății civile și al partenerilor de dezvoltare externă, au fost operate mai multe modificări legislative importante, menite să promoveze egalitatea de gen.

Un pas important și decisiv pentru Republica Moldova a fost făcut în octombrie 2021, și anume Parlamentul a ratificat Convenția Consiliului Europei *privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice* (Convenția de la Istanbul), pentru a proteja mai bine femeile, a combate violența în familie și a construi o societate care prețuiește respectarea drepturilor fundamentale ale omului în toate sferele vieții. Tratatul include 81 de articole cu prevederi prin care statele părți asigură prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, protejarea victimelor, urmărirea penală a infractorilor și adoptarea politicilor integrate.

Un alt pas important în vederea stopării actelor de violență marchează recunoașterea și implementarea de către Republica Moldova a angajamentelor internaționale de respectare a drepturilor omului prin adoptarea *Legii privind prevenirea și combaterea violenței în familie* [4] (în continuare Legea nr. 45).

Legea conține noțiuni importante privind violența în familie și formele ei, stabilind un cadru instituțional cu responsabilități detaliate pentru autoritățile competente, prevenirea creării centrelor de asistență pentru victimele violenței și un mecanism eficient de soluționare a cazurilor de violență prin posibilitatea depunerii plângerilor, aplicarea ordinului de protecție și izolarea abuzatorului.

La prima vedere, această lege pare a fi revoluționară prin însăși recunoașterea fenomenului de violență în Republica Moldova, reglementarea noțiunii de violență în familie și a formelor acesteia cât și introducerea după modelul occidental a ordinului de protecție. Totuși, o analiză minuțioasă a prevederilor legii prin prisma standardelor drepturilor omului indică unele lacune, precum abordarea problemei violenței din perspectiva consolidării familiei și nu prin perspectiva obligației statului de a proteja individul prin intervenirea și stoparea violenței chiar și în cadrul privat [5]. Astfel, prin această abordare, presiunea socială de păstrare a familiei prevalează asupra drepturilor individuale ale persoanei: la viață, de a nu fi supus torturii și tratamentelor rele, la siguranță etc. Însă violența este un fenomen care odată apărut va continua, și de cele mai dese ori va escala, cauzând consecințe grave. De asemenea, lipsește diferențierea violenței în funcție de gen, căci conform datelor de care dispunem la nivel global, dar și în Republica Moldova, femeile sunt cel mai des afectate de violența în familie. Din păcate, legea nu ține cont de faptul că violența în familie este una din cele mai grave forme de violență împotriva femeilor [6].

Legislația Republicii Moldova nu evidențiază în mod deosebit femeia, în calitate de victimă a violenței, dar utilizează termeni cu conținut mai larg, în care se regăsesc femeia și bărbatul – „*persoana*”, „*om*”, „*cetățean*” [7]. Astfel, noțiunea de violență împotriva femeilor lipsește din legislația Republicii Moldova. Cu regret, nici Legea nr. 5 *cu privire la asigurarea egalității de șanse între*

femei și bărbați [8], nici Legea nr. 45 privind prevenirea și combaterea violenței în familie nu o specifică.

În cadrul celei de-a IV-a Conferințe Mondiale a Femeilor din 1995, ONU a recunoscut faptul că violența asupra femeilor este un obstacol pentru atingerea egalității, a dezvoltării și a păcii și că aduce atingeri drepturilor omului și libertăților fundamentale. ONU definește fenomenul ca o manifestare a relațiilor de putere dintre femei și bărbați care, așa cum ne arată istoria, au fost întotdeauna inegale [12]. Violența de gen fiind manifestarea cea mai brutală a inegalității existente la nivelul societății noastre. Victimele acestui fenomen fiind femeile, pentru simplul fapt că agresorii lor nu le recunosc drepturile minime de libertate, respectul și capacitatea de decizie.

Necesitatea promovării politicilor respective în țara noastră este confirmată de faptul că societatea continuă să rămână una patriarhală, femeile fiind cele expuse stereotipurilor de gen, iar relațiile tradiționale dintre genuri reduc eforturile statului în promovarea și implementarea politicilor de combatere a oricărui tip de violență față de femei, afectează impactul politicilor de abordare complexă a egalității între femei și bărbați.

De cele mai dese ori, rolul de victimă a violenței, inclusiv în sânul familiei, revine femeii. Aceasta rezultă în mare parte din raporturile inegale de forță între femei și bărbați, generând discriminarea femeilor și fetelor, atât în familie, cât și în societate.

Raporturile istorice inegale de putere între bărbați și femei au condus la dominația bărbaților asupra femeilor și discriminarea lor în societate în general, iar violența împotriva femeilor este recunoscută drept unul dintre mecanismele sociale prin care femeile sunt plasate într-o poziție subordonată față de bărbați [9]. Datorită particularităților sale fiziologice și psihologice care le deosebesc de bărbați, dar și a culturii toleranței cu asumarea rolului de gen formate încă din copilărie, femeile și fetele sunt expuse unui risc mai

pronunțat de a deveni victime ale violenței bazate pe gen în familie, dar și în comunitate, formele căreia sunt exprimate prin acțiuni abuzive de ordin fizic, inclusiv cu caracter sexual, psihologic, spiritual și economic. Toate aceste forme de violență rezultă în prejudicii de ordin moral și material, precum și în victimizări repetate cu distorsionarea percepțiilor și atitudinilor privind acest fenomen, în esență constituind o încălcare bazată pe identitatea sexuală a drepturilor fundamentale umane, dar și un obstacol major la realizarea principiului egalității între femei și bărbați [10].

Violența în familie este una dintre formele cel mai des întâlnite dar și cel mai greu de depistat, fiindcă are loc în intimitate și este cel mai puțin vizibilă. Actele de violență domestică sunt cel mai greu de depistat datorită faptului că se petrec în familie, acolo unde autoritățile nu pot interveni. De aici și percepția autorităților statului că violența domestică este de natură privată și prea puține se pot face. Situația este îngreunată și de percepția tolerantă față de violența domestică a societății și chiar a victimelor.

Violența în familie afectează și persistă în rândul femeilor din toate grupurile de vârstă. Conform unui studiu al Biroului Național de Statistică, ponderea cea mai ridicată a femeilor victime ale diferitor forme ale violenței în familie pe parcursul vieții se atestă începând cu vârsta de 15 ani, se regăsește în rândul celor cu vârsta de 45-54 ani (70,3%) și celor de 55-59 ani (69,1%). Totodată, și peste jumătate dintre femeile tinere, în vârstă de 15-44 ani se confruntă cu cazuri de violență în familie. Cel mai frecvent pe parcursul vieții s-au confruntat cu cazuri de violență din partea soțului/ partenerului de viață, fost sau curent, femeile divorțate sau separate (84%) și cele văduve (65,7%), iar cel mai rar – cele care trăiesc în concubinaj (53,1%). O imagine clară asupra intensității fenomenului respectiv oferă datele privind violența în familie pe parcursul ultimelor 12 luni, care arată că 26,8% dintre femeile de 15-65 ani pe parcurs-

sul ultimului an s-au confruntat cu cel puțin una din formele de violență (psihologică, fizică sau sexuală) în familie din partea soțului/partenerului de viață [11].

Analizând acest fenomen, distingem diferite forme de violență, printre cele mai importante sunt:

1. *Violența psihologică/ psihică* (include violența emoțională și cea verbală): insulte, jigniri (referitoare la aspectul fizic, la capacitățile intelectuale sau la îndeplinirea responsabilităților pe care le are victima în cadrul familiei), amenințări, intimidare, șantaj emoțional, inducerea fricii, presiune continuă, teroare, privare de alimente sau de somn, discreditare în fața celorlalți. Denumită și „*abuz emoțional*”, violența psihologică este folosită pentru a manipula și controla efectul cumulativ în timp, cu consecințe grave pe termen lung pentru victimă. Literatura de specialitate indică faptul că acest tip de violență este un factor central în abuzul intra-familial [12].

În cazul violenței psihologice, consecințele sunt pe termen lung, fiind generate de stresul post-traumatic, care constă în afectarea sistemului nervos somatic și celui psihosomatic [13]. De asemenea, o ancheta realizată la nivelul UE privind violența împotriva femeilor arată că, pe lângă efectele majore produse asupra sănătății mintale a femeii, formele multiple și repetitive ale violenței psihologice subminează autonomia acesteia, ceea ce echivalează cu pierderea autonomiei în viața privată și de familie [14].

2. *Violența fizică* constă în atingeri sau contacte fizice dureroase, inclusiv intimidarea fizică a victimei. Abuzul fizic se poate manifesta prin comportamente precum cele ce urmează, dar nu se limitează la acestea: lovire cu palma, cu piciorul, cu pumnul, îmbrâncire, tras de haine, de păr, zgâriere, plesnire, desfigurare, provocarea de hematoame, contuzii, fracturi, arsuri, bătăi, izbirea victimei de pereți sau de mobilă, aruncarea de obiecte și folosirea armelor albe sau de foc, imobilizarea, legarea, reținerea victimei, lăsarea

victimei într-un loc periculos. Violența fizică include și distrugerea bunurilor care aparțin victimei sau pe care cei doi parteneri le stăpânesc și le utilizează împreună. În general, victimele violenței fizice în context familial pot fi supuse mai multor acte de agresiune în decursul timpului. Ca efectele imediate ale violenței fizice ar putea fi următoarele: vătămări corporale, provocarea de handicapuri sau chiar a morții victimei [15]. Cele mai multe experiențe ale violenței fizice severe pe parcursul vieții au fost înregistrate în rândul femeilor divorțate sau separate (72,9%) și celor aflate în relații de concubinaj (72,4%), iar cele mai reduse – în rândul femeilor căsătorite (46,3%) [16].

3. *Violența sexuală/ abuzul sexual* constă în orice contact sexual nedorit de către partener sau cu privire la care partenerul nu poate să-și exprime consimțământul valabil format. În jurisprudență, contactul sexual fără consimțământ este considerat viol. Acest concept cuprinde violul marital, dacă relațiile dintre parteneri sunt oficializate, și violul în general, pentru alte tipuri de relații sexuale obținute fără consimțământ, prin forță, amenințare sau chiar constrângere [17].

4. *Violența economică* reprezintă scăderea resurselor și autonomiei victimei prin control asupra resurselor financiare și al accesului acesteia la bani, obiecte personale, hrană, mijloace de transport, telefon și alte surse de protecție sau îngrijire de care ar putea beneficia. Violența economică se manifestă prin comportamente precum interdicția din partea agresorului ca victima să se angajeze sau să-și păstreze locul de muncă, refuzul agresorului de a da bani victimei pentru necesitățile de bază și neimplicarea în nici un fel a victimei în deciziile legate de administrarea bugetului familiei. Victima este menținută într-o stare de dependență față de agresor [18].

5. *Violența socială* reprezintă o formă de violență psihologică pasivă, care constă în controlul victimei, izolarea acesteia de familie sau de prieteni sau monitorizarea activităților acesteia și care are drept rezultat întrerupe-

rea sau insuficiența relațiilor sociale, precum și restrângerea accesului la informație sau asistență [19].

Violența împotriva femeilor are numeroase efecte negative, grave, atât pe termen lung, cât și pe termen scurt, directe (asupra victimei) și indirecte (asupra persoanelor care asistă la actele de violență).

În ceea ce privește starea de sănătate, victima poate suferi o serie de vătămări corporale, cu diferite consecințe, care pot necesita mai multe sau mai puține îngrijiri medicale. În funcție de gravitatea acestora, ele pot avea urmări grave și pe termen lung, mergând până la infirmități, pierderea totală sau parțială a capacității de muncă sau moartea victimei. În ceea ce privește sănătatea mintală, victimele pot suferi, datorită abuzurilor, o serie de tulburări tranzitorii sau permanente în sfera emoțională, cum ar fi: depresii acute sau cronice, anxietate, fobii, atacuri de panică, insomnii, coșmaruri sau sindrom post-traumatic.

În funcție de durata și natura abuzului, pot surveni tulburări de personalitate și de comportament, tulburări alimentare și tentative suicidare; de asemenea, pot apărea comportamentele de dependență (victimele se refugiază în consumul de alcool sau de substanțe tranchilizante) [20]. Viața profesională și economică a victimei va fi afectată de lipsa unui loc de muncă sau de pierderea acestuia, în urma interdicțiilor partenerului de a se încadra în muncă sau a scenelor de gelozie ale acestuia, fără a mai menționa absențele (consecința violențelor fizice de obicei necesită îngrijiri medicale).

Factorii care provoacă violență sunt multipli și interdependenți, aceștia servesc, totodată, ca bariere ce influențează asupra capacităților femeilor de a trăi într-un mediu sigur neabuziv, precum și de a participa pe deplin la formarea și utilizarea rezultatelor dezvoltării durabile. Factorii de natură istorico-culturală au la bază persistența stereotipurilor privind inegalitatea genurilor, aceștia fiind percepuți și înseși de către femei

ca: supunere opiniei soțului/ partenerului chiar dacă acestea împărtășesc alt punct de vedere, neacceptării contrazicerii soțului în prezența altor persoane, solicitării permisiunii bărbatului pentru a merge în vizită la rude etc. Acestor factori le este asociată și toleranța societății, în general, față de fenomenul violenței.

Veniturile insuficiente sau absența lor deseori creează dependență financiară față de agresor, mai ales în lipsa resurselor alternative (situația este mai gravă dacă victima are copii minori în îngrijire). Victimele care reușesc să-și păstreze locul de muncă întâmpină dificultăți de concentrare și performanță, din cauza stresului la care este supusă de către agresor.

Cu regret din punct de vedere social victimele sunt izolate treptat și, în cele din urmă, total de familia de origine, grupul de prieteni, colegii de serviciu sau de serviciile de asistență socială.

Izolarea socială a victimei reprezintă unul dintre cei mai severi factori de eșec în încercarea acesteia de ieșire din această dependență.

Reieșind din multiplele sondaje, observăm că majoritatea femeilor recunosc violența în familie ca pe o problemă socială importantă dar bărbații nu o consideră problemă, ca atare. Majoritatea femeilor victime ale violenței menționează că, la survenirea primului caz de violență, acestea nu îl raportează nimănui pentru că nu cunosc unde să se adreseze. La rândul său, bărbații-agresori își exprimă opinia că consideră drept un act de trădare, amenințare și umilință dacă soția va apela pentru protecție la poliție, ceea ce nu poate rămâne fără răzbunare. Totodată, dacă acțiunile de violență produse față de femei în afara familiei sunt percepute ca fapte infracționale pentru care poate surveni răspunderea, atunci în cazul celor de violență în familie sunt observate tendințe, în special în rândul tinerei generații, de a nu recunoaște drept violență unele forme ale fenomenului [21].

Concluzii și recomandări. Dimensiunile fenomenului violenței asupra femeilor în general, și în familie în particular, rămân a fi subestimate. În mare parte, aceasta se datorează gradului destul de ridicat al subraportării cazurilor produse, cauzate de factori precum: convingerile stereo-tipizate, stigmatizante ale societății, rușinea; efectele stresului post-traumatic; dependența materială de agresor și frica de provocare a creșterii intensității abuzurilor; subdezvoltarea serviciilor specializate, în special în comunitățile rurale, și cunoștințele insuficiente despre

măsurile de protecție existente cât și credibilitatea redusă în capacitățile instituțiilor și organizațiilor cu funcții de protecție.

Pentru reducerea intensității acestui fenomen în conștiința populației, sunt necesare diferite acțiuni de informare, de promovare a egalității de gen și non-toleranței violenței, care să ajute la educarea populației în depășirea viziunilor stereotipizate. În acest context, un rol important pe parcursul dezvoltării omenirii urmează să îi revină sistemului de educație, mass-mediei și societății civile.

Referințe bibliografice

1. Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011, semnată de Republica Moldova la 6 februarie 2017, ratificată 01.10. 2021 <https://rm.coe.int/168046253e> (vizitat 09.11.2021).
2. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr. 45 din 01.03.2007, Publicat: 18-03-2008 în Monitorul Oficial nr. 55-56 art. 178 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122823&lang=ro (vizitat la 09.11.2021).
3. Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, nr. 5 din 09.02.2006, Publicat: 24.03.2006 în Monitorul Oficial nr. 47-50 art. nr.: 200 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107179&lang=ro (vizitat la 09.11.2021).
4. Tulburări de personalitate, <http://www.despresuflet.ro/psihologie/personalitate/tulburari-de-personalitate-care-asociazaviolenta-p76.html> (vizitat la 03.10.2021).
5. Ce este violența, <http://amicel.cnpac.org.md/pe-ntru-copii/ce-este-violenta> (vizitat la 26.09.2021).
6. Violența față de femei în familie, <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=350&id=3626> (vizitat la 01.11.2021).
7. Violența sexuală, <http://cdf.md/rom/14-violenta-sexuala> (vizitat la 20.10.2021).
8. Violența economică, <http://cdf.md/rom/15-violenta-economica> (vizitat la 20.10.2021).
9. Ce este violența în familie, <http://cdf.md/rom/12ce-este-violenta-in-familie> (vizitat la 22.09.2021).
10. Violența față de femei în familie, <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=350&id=3626> (vizitat la 24.09.2021).
11. Biroul Național de statistică <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=24&id=2552> (vizitat la 12.09.2021)
12. Ce este violența în familie, <http://cdf.md/rom/12ce-este-violenta-in-familie> (vizitat la 12.09.2021).
13. Cum recunoaștem violența psihologică în familie, https://sputnik.md/radio_podcasturi/20191128/28365106/Cum-recunoastem-violenta-psihologica-in-familie-si-de-ce-nu-trebuie-tolerata.html (vizitat la 14.10.2021).
14. Violența în familie în Republi-

- ca Moldova, <https://www.osce.org/moldova/121602?download=true> (vizitat la 12.10.2021).
15. Combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor în Europa de Est și Asia Centrală https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Combating%20violence%20against%20women_Issue6_Rom_sm_o.pdf (vizitat la 24.09.2021).
16. Combaterea violenței împotriva femeilor, <https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/addressing-violence-against-women-exploring-and-learning.html> (vizitat la 06.10.2021).
17. Eliminarea violenței față de femei, <https://moldova.unwomen.org/ro/munca-noastra/ending-violence-against-women> (vizitat la 07.10.2021).
18. Combaterea violenței împotriva femeilor, <https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/addressing-violence-against-women-exploring-and-learning.html> (vizitat la 05.10.2021).
19. Organisation Mondiale de la Santé, Rapport mondial sur la violence et la santé, WHO/NHL HV 6625/ sous la direction Krug, E.G. et al., Geneve, Suisse, 2002 <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42545> (vizitat la 06.10.2021)
20. Irimescu G. Asistență socială, studii și aplicații, cap. Violența în familie și metodologia intervenției, Ed. Polirom, Iași, 2005.
-
-

DESPRE AUTORI

Mariana PAVLENCU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: catedra@mail.ru*

Vitalie COSTIȘANU,

*master în drept,
doctorand,
procuror în cadrul PCCOCS,
e-mail: costishanu@mail.ru*